

19 291

Parlementaire Assemblée van de NAVO

Nr. 37

VERSLAG VAN DE JAARLIJKSE ZITTING 2005

Vastgesteld 18 januari 2006

De Parlementaire Assemblée van de NAVO heeft van 11 tot en met 15 november 2005 in Kopenhagen haar jaarlijkse zitting gehouden. Aan de zitting namen naast delegaties uit de 26 NAVO-lidstaten ook geassocieerde delegaties (zonder stemrecht) uit Albanië, Armenië, Finland, Georgië, Kroatië, Macedonië, Moldova, Oekraïne, Oostenrijk, Rusland, Zweden en Zwitserland deel; en voorts Mediterrane geassocieerde delegaties uit Algerije en Israël; verder waarnemers uit Bosnië-Herzegovina, Japan, Kazakstan en Servië-Montenegro en van de Palestijnse wetgevende raad; en vertegenwoordigers van het Europees Parlement, de assemblee van de WEU, de OVSE-assemblee en de assemblee van de Raad van Europa. De Nederlandse delegatie naar deze zitting bestond wat de Eerste Kamer betreft uit de leden Van Gennip (CDA, voorzitter van de delegatie), Hoekzema (VVD), Kox (SP) en Middel (PvdA), en wat de Tweede Kamer betreft uit de leden Brinkel, Van Winsen (beiden CDA) en Koenders (PvdA).

Het programma van de zitting was als volgt:

- Vrijdag 11 november: vergaderingen van de griffiers van de delegaties en van het NATOPA-Russia Parliamentary Committee. 's Avonds heeft Tijdelijk Zaakgelastigde Van Loopik de delegatie een diner aangeboden.
- Zaterdag 12 november: vergaderingen van de Commissie voor de Civiele Dimensie van Veiligheid, de Commissie voor Defensie en Veiligheid, de Commissie voor Economie en Veiligheid en de Politieke Commissie.
- Zondag 13 november: vergaderingen van de Commissie voor de Civiele Dimensie van Veiligheid, de Commissie voor Defensie en Veiligheid, de Politieke Commissie en de Commissie voor Wetenschap en Technologie.
- Maandag 14 november: vergadering van het Standing Committee; excursie, aangeboden door de gastheren.
- Dinsdag 15 november: plenaire vergadering.

NATO-Russia Parliamentary Committee

De heer Simmons, *special representative of the NATO Secretary General for Central Asia and the Caucasus*, heeft een inleiding gehouden over de betrokkenheid van de NAVO bij de Kaukasus en Centraal-Azië.

Standing committee

Het committee heeft aan Mauretanië de status van Mediterraan geassocieerd lid toegekend. En het heeft verklaringen over *The Disposal of surplus weapons and munitions in Ukraine* en *Parliamentary Elections in Azerbaijan* aan de plenaire vergadering voorgelegd.

Algemene Commissies (general committees)

Hieronder worden de onderwerpen vermeld die in de vergaderingen van de algemene commissies aan de orde zijn geweest.

Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid

- Veiligheid in Centraal-Azië. In dit verband is het rapport *NATO and Kazakhstan*, algemeen rapporteur de heer Canas (Portugal), besproken. Gastsprekers waren mevrouw Akiner, lecturer in Central Asian Studies, Department of the Languages and Cultures of Near and Middle East, School of Oriental and African Studies, over *Political and Economic Transformations in Kazakhstan since Independence*, en de heer Kubiš, Speciaal Vertegenwoordiger van de EU voor Centraal-Azië, over *EU Policy towards Central Asia*.
- De Kaukasus. Inleidingen door de heren Baramidze, minister voor Europese integratie van Georgië, over *Reform Processes in Georgia, two years after the Rose Revolution*, en Clapham (Verenigd Koninkrijk) over de parlementsverkiezingen in Azerbaïjan. De commissie heeft het rapport over *Minorities in the South Caucasus* en een ontwerp-resolutie over *The Protection and Integration of Minorities as a Contribution to Stability in the South Caucasus*, beide voorgelegd door de heer **Middel**, besproken.
- Beveiliging tegen chemische, biologische en radioactieve bedreiging. In dit verband is het rapport *Chemical, biological, nuclear and radioactive threats: mechanisms for detection*, rapporteur Lord Jopling (Verenigd Koninkrijk), besproken. Gastspreker was de heer Powers, senior fellow bij het *Chemical and Biological Arms Control Institute*, over *The Role of Parliamentarians in Homeland Security: a U.S. perspective*.
- De heer Scharf, plv nationaal hoofdcommissaris van politie in Denemarken, heeft gesproken over *Civil protection and Terrorism Preparedness in Denmark*.

Commissie voor defensie en veiligheid

- *NATO in Post-Bonn Agreement Afghanistan*; inleiding door de heer Çetin, Senior Civilian Representative in Afghanistan.
- *Kosovo's future and the role of the international community*; inleiding door de heer Eide, Special Envoy of the UN Secretary general to Kosovo and Norwegian ambassador to NATO.
- Het rapport *Progress on the Prague Capability Commitments*. Rapporteur: de heer Shimkus (Verenigde Staten).

- Het rapport *NATO's out of area operations*; rapporteur de heer Miranda-Calha (Portugal).
- *NATO Common Funding: Current Issues*; inleiding door de heer Bell, Senior Vice President, SAIC.
- *Present Deployments and Future Transformation of the Danish armed Forces*; inleiding door generaal Helsø, chef defensiestaf van Denemarken.
- *The EDA Approach to Military Capability Improvement*; inleiding door de heer Zandee, hoofd van de planning & policy unit, European Defence Agency.
- Het rapport *NATO's Ongoing Role in Balkan Security*; rapporteur de heer Erdem (Turkije).
- Ontwerp-resoluties over *Enhanced Common Funding of NATO Operations*, en *Reducing National Caveats*, beide voorgelegd door de heer Miranda-Calha (Portugal).

Commissie voor economie en veiligheid

- China. De heer Bersick, research fellow bij het European Institute for Asian Studies, heeft een inleiding gehouden over *Europe's Approach to China*. Het rapport *An emerging China and the transatlantic Economy* en een ontwerp-resolutie over *Forging a Transatlantic Policy towards China*, rapporteurs Bayley (VK) en Boozman (VS) is besproken.
- Het rapport *Policy Implications of the Risk Society*, algemeen rapporteur de heer **Van Gennip**.
- Een ontwerp-resolutie over *Mounting an International Defence against Avian Influenza*, rapporteur de heer **Van Gennip**.
- Een ontwerp-resolutie over *Advancing the Doha Development Agenda*, rapporteurs de heren **Koenders** en Bayley (VK).
- Het rapport *Economic Transition in the Middle East and North Africa*, rapporteur de heer Bodewig (Duitsland).
- Het rapport *Russian-Chinese Trade and Economic Cooperation*, rapporteur de heer Voitenko (Rusland).

Politieke commissie

- *Kosovo*; inleiding door de heer Eide, Special Envoy of the UN Secretary General to Kosovo en permanent vertegenwoordiger van Noorwegen bij de NAVO.
- *NATO's Role and Relevance*, algemeen rapporteur de heer **Koenders**;
- *NATO and Persian Gulf Security*, rapporteur de heer Polenz (Duitsland).
- *Challenges to trans-Atlantic Cooperation*, inleiding door de heer Haltzel, Senior Policy Advisor en hoofd van het advocatenkantoor DLA Piper Rudnick Gray Cary LLP.
- Het rapport *NATO-EU Security Cooperation*, rapporteur de heer Minniti (Italië).
- *UN Reform: Progress and Pitfalls*, inleiding door de heer Stedman, hoogleraar politieke wetenschappen aan de universiteit van Stanford.
- *UN Peace Keeping Operations and lessons for NATO-UN cooperation – a Danish Perspective*, inleiding door de heer Jakobsen, hoofd van de afdeling conflict en veiligheid van het Deense instituut voor internationale studies.
- Ontwerp-resoluties over *NATO Transformation and the Future of the Alliance*, rapporteur de heer **Koenders**, *Kosovo*, rapporteurs de heren **Koenders** en Minniti (Italië), en *Belarus*, rapporteur de heer **Koenders**.

- Klimaatverandering. Inleidingen over *Assessing the risk from Climate Change* door de heer Parry van het UK Meteorological Office. Het rapport *Climate Change in the Arctic: Challenges for the North Atlantic Community*, rapporteur de heer Nolin (Canada), is besproken.
- Een rapport en een ontwerp-resolutie over *The Security of WMD related material in Russia*. Algemeen rapporteur: de heer Nolin (Canada);
- *The 2005 NPT Review Conference: Implications for the International Non-proliferation Regime*, inleiding door de heer Potter, directeur van het Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies (VS).
- Nanotechnologie. Inleiding door de heer Altmann, fysicus aan de universiteit van Dortmund, en *The Security Implications of Nanotechnology*, rapporteur de heer Ibrügger (Duitsland).
- *Improvements to the international legal rules on military activity in space*, inleiding door de heer Gimalov, lid van de Russische Duma.

Plenaire vergadering

De vergadering is toegesproken door de minster-president van Denemarken, de heer **Rasmussen**, die vervolgens vragen heeft beantwoord. De heer **Van Gennip** heeft opgemerkt dat de assemblee onder andere over de oorzaken van onveiligheid heeft gesproken. Om conflicten te voorkomen en de oorzaken van onveiligheid te bestrijden is een brede en coherente aanpak nodig. Dat vereist een samengaan van *hard* en *soft power*. Een andere dimensie van onze veiligheid is het gebrek aan cohesie van onze samenlevingen. Spreker vroeg op welke wijze een antwoord op deze uitdagingen kan worden gegeven en welke lessen uit de Deense ervaring kunnen worden getrokken. De heer **Rasmussen** noemde het gebrek aan cohesie een grote uitdaging, die mogelijk te doen heeft met immigratie. Hij geloofde in democratie, politieke en economische vrijheid, en in het bevorderen daarvan. De dialoog tussen culturen moet worden bevorderd, op basis van wederzijds respect en begrip. Eerste voorwaarde daarvoor is dat mensen geloven in hun eigen waarden. Gelijke kansen voor allen, in scholen en op de arbeidsmarkt, bevordert de cohesie.

Vervolgens is de vergadering toegesproken door de heer **Shushkevich**, voorzitter van de sociaal-democratische partij in Belarus. Hij schetste een somber beeld van de situatie in zijn land. De toestand wordt er uiteindelijk door de Russische Federatie bepaald. Er heerst nog steeds een mentaliteit uit de tijd van de Sovjet-Unie. De elektronische media zijn in handen van de staat. De kranten zijn in theorie onafhankelijk, maar ze zien zich genoodzaakt zelfcensuur toe te passen. De informatievoorziening is nu slechter dan ten tijde van de Sovjet-Unie. Eerste vereiste is het opheffen van de informatie-blokkade. De ministersconferentie van de OVSE, die in december van dit jaar in Ljubljana bijeenkomt, zal worden gevraagd een waarnemingsmissie naar Belarus te sturen.

Daarna is de vergadering toegesproken door de heer **Baramidze**, minister van Europese en euro-atlantische integratie van Georgië.

De Secretaris Generaal van de NAVO, de heer **De Hoop Scheffer**, heeft de vergadering toegesproken. Hij beoordeelde de toestand van de NAVO positief. Hij noemde de aanwezigheid in de Balkan, het leiding geven aan de ISAF in Afghanistan, de contra-terrorisme operatie van de vloot in het Middellandse Zeegebied, de trainingsmissie in Irak, de hulp aan de Afrikaanse Unie in Darfur en de humanitaire hulpverlening in de Verenigde Staten, na de orkaan Katrina, en in Pakistan, na de aardbeving daar. De

NAVO is actief, en een fundamenteel debat over de relevantie van de organisatie is niet nodig. Zolang Amerika en Europa elkaar niet minder maar juist meer nodig hebben, zal de NAVO blijven bestaan.

Het grote scala aan activiteiten van de NAVO leidt echter ook tot vragen. De eerste grote vraag betreft de kerntaken van de NAVO. Wat is de belangrijkste rol van de NAVO vandaag de dag? Het is duidelijk dat het collectief defensiebeleid de hoeksteen van de Alliantie vormt. Artikel 5 van het Verdrag van Washington bevat de krachtigste belofte die soevereine staten elkaar kunnen doen. Tegelijkertijd is het duidelijk dat het grootste deel van de post-Koude Oorlog missies buiten het bereik van artikel 5 vallen.

De veiligheidssituatie vandaag de dag legt de nadruk op crisismanagement en vredesmissies. De NAVO heeft getoond dat het een crisismanager en een bewaarder van de vrede bij uitstek is, of het nu de Balkan of Afghanistan betreft. Niet alleen is aangetoond dat militaire competentie nodig is om dingen te veranderen, er is ook blijk gegeven van de politieke gedrevenheid die voor deze zaken vereist is. Zo is duidelijk gemaakt dat wanneer de NAVO een taak op zich neemt, het zich niet bindt aan gekunstelde vertrekdata. Men vertrekt pas wanneer de klus is geklaard. Maar wanneer is een klus werkelijk geklaard? Teneinde de klus te klaren, is de steun van andere spelers nodig. De vraag is in hoeverre de NAVO zich moet bezighouden met de niet-militaire aspecten van het opbouwen van een natie, en of de NAVO misschien zelfs nieuwe, niet-militaire middelen moet gebruiken. Geconfronteerd met een onzekere wereld meende spreker dat de NAVO over de capaciteit en de ambitie moet beschikken om zich in te kunnen zetten binnen het gehele spectrum van missies en operaties.

De tweede belangrijke vraag betreft militaire transformatie. Over het geheel genomen bestaat een sterke consensus over het streven naar modernisatie. De bruikbaarheid van de troepen moet worden verhoogd teneinde effectiever te kunnen zijn in het nieuwe soort missies dat thans wordt uitgevoerd. Er is overeenstemming over dat transformatie binnen de gehele Alliantie dient plaats te vinden en dit wordt weerspiegeld door het succes van de *Allied Command Transformation*. De basisomvang en de richting die de militaire transformatie dient te nemen is derhalve duidelijk. De problemen doen zich voor als het aankomt op de specifieke vormen van implementatie, om te beginnen het zorgelijk lage peil van de meeste nationale budgetten voor defensie. In Afghanistan, bijvoorbeeld, ging de politieke retoriek niet altijd hand in hand met de daarbij behorende militaire betrokkenheid. Deze operatie legde ook tekortkomingen bloot wat betreft fundamentele capaciteiten, met name de *airlift*. En heel recentelijk kwam door de hulpverleningsoperatie in Pakistan de vraag naar voren over het gebruik van de *NATO Response Force*, een vraag waarvan weinigen hadden verwacht dat die zich in deze context zou voordoen.

De derde belangrijke vraag die beantwoord moet worden heeft betrekking op de rol van de NAVO in het bestrijden van terrorisme. Welke rol speelt de NAVO bij deze internationale inspanning? Gezien het feit dat de NAVO zich pas een paar jaar geleden aansloot bij de strijd tegen het terrorisme, is de mate en de snelheid waarmee op dit gebied gehandeld werd, enorm geweest. Het zenden van troepen naar Afghanistan heeft een belangrijke rol gespeeld in het veranderen van dit land van een terroristisch trainingskamp in een gerespecteerd lid van de internationale gemeenschap. De zeeroutes in het Middellands Zeegebied worden beveiligd en verschillende partnerlanden, waaronder Rusland, hebben interesse getoond in het

deelnemen aan die operatie. In feite zal Rusland met ingang van volgend jaar gaan deelnemen.

Vragen als het verder verbeteren van de uitwisseling van geheime informatie en de discussie over het verhogen van de synergie tussen de ISAF en *Enduring Freedom* in Afghanistan raken de kern van het debat van de toekomstige rol van de NAVO in de strijd tegen het terrorisme. Deze dienen op een meer fundamentele manier beantwoord te worden dan door middel van ad hoc beslissingen. De topconferenties die eind volgend jaar en in 2008 worden gehouden, zullen het mede mogelijk maken om hierop versneld een antwoord te vinden.

De definitie van wat in de toekomst de rol en de aspiraties van de NAVO moeten zijn, vereist diepgaande veranderingen binnen het bondgenootschap. Spreker noemde twee daarvan. De eerste betreft de politieke dialoog. De unieke rol van de NAVO als permanent en gestructureerd forum voor het transatlantische politieke debat moet op alle niveaus worden versterkt. Spreker had zich sinds zijn aantreden steeds opgeworpen als voorstander van een versterkte politieke rol van de NAVO. Want in een tijd waarin zich nieuwe risico's en nieuwe dreigingen voordoen en oude strategieën niet meer opgaan, dient een diepgaand debat het mogelijk te maken de juiste antwoorden op die vragen te vinden. Die dialoog zal het ook mogelijk maken de kwestie van de verdere uitbreiding van de NAVO aan te snijden. Vele kandidaten – de Balkanlanden al enige tijd en Oekraïne en Georgië sinds kort – staan aan de poort. Hun gerechvaardigde verlangens verdienen steun maar de politieke en technische toelatingscriteria zijn strikt. Een serieuze discussie over het tijdschema en de voorwaarden van dit proces, dat essentieel is voor de stabiliteit van het Europese continent, kan niet uit de weg worden gegaan.

Deze versterkte dialoog binnen de NAVO werpt nu al zijn vruchten af. Er is regelmatig en constructiever overleg over kwesties als de verspreiding van massavernietigingswapens of het Midden-Oosten. En de NAVO wordt zowel binnen de lidstaten als daarbuiten steeds meer gezien als een politieke speler, bijvoorbeeld in de besprekingen over de toekomst van Kosovo of Afghanistan. Deze debatacultuur zou niet compleet zijn zonder een sterke parlementaire dimensie. De NAVO is per slot van rekening een bondgenootschap van democratieën en de steun van het publiek is daarom essentieel voor haar succes. Vandaar dat in de visie van een meer politieke rol voor de NAVO, de Parlementaire Assemblee van de NAVO haar rol moet blijven vervullen.

De tweede verandering is een NAVO die meer open staat voor de wereld. De NAVO opereert allang niet meer op eigen houtje. In de hedendaagse veiligheidscontext is samenwerking met andere landen en instellingen uit strategisch oogpunt vereist. De voortgang die is geboekt bij het opbouwen van een meer gestructureerde relatie met de Verenigde Naties is bemoedigend. Het partnerschap met de Europese Unie, dat in de Balkan een goede start heeft gemaakt, schept mogelijkheden voor dialoog over een veel groter aantal kwesties, van het Midden-Oosten tot de verspreiding van massavernietigingswapens via het terrorisme en Afghanistan. Dit biedt kansen op verdere samenwerking. Ook wordt een netwerk van partnerschappen opgezet in strategische regio's zoals Rusland en Oekraïne, maar ook in Centraal-Azië, de Kaukasus en het bredere Midden-Oosten. Ten slotte stelt de NAVO zich open voor nieuwe landen zoals Japan, Nieuw-Zeeland en Australië. Dit netwerk moet de nauwe samenwerking met de betrokken landen en organisaties consolideren.

Zal door het immer groeiende aantal taken en deze steeds intensiever wordende samenwerking met andere landen en instellingen de identiteit

van het bondgenootschap niet verwateren, en wordt de NAVO een mini-VN? Spreker meende van niet. Om de spil te zijn van een bredere internationale coalitie – en dat zal de NAVO steeds vaker zijn – is een sterk en hecht bondgenootschap nodig dat een zeer duidelijk omschreven rol zal hebben. Alleen een gemeenschap van landen met zozeer aan elkaar verwante opvattingen als Europa en Noord-Amerika kan de kracht vinden om deze functie te vervullen. Want alleen deze Atlantische gemeenschap heeft de eenheid in doelstelling en de samenhang die nodig zijn om aan deze nieuwe complexe eisen te beantwoorden. Daarom onderschreef de Secretaris-Generaal volledig hetgeen de Algemeen Rapporteur van de Politieke Commissie in zijn rapport heeft gesteld: er is méér NAVO nodig in plaats van minder.

De Secretaris-Generaal heeft vervolgens vragen beantwoord. De heer **Van Gennip** heeft opgemerkt dat de opkomst van China, dat een belangrijke economische rol gaat spelen en misschien ook een militaire, een belangrijke uitdaging is. In de Commissie voor Economie en Veiligheid is over de betrekkingen met China gesproken en er is geconcludeerd dat die complex en delicaat zijn. Voor het eerst is de NAVO aanwezig aan de grenzen van China. Spreker vroeg of de NAVO met het oog op de opkomst van China over een strategisch concept beschikt, dan wel dat daaraan wordt gewerkt. De heer **De Hoop Scheffer** antwoorde dat het stadium van intensieve betrekkingen met China nog niet is bereikt. In Centraal-Azië is de Central Security Treaty Organisation (CSTO) actief, niet de NAVO, en de NAVO wil niet met de CSTO in conflict komen. Er zijn contacten met China en het is de bedoeling de betrekkingen met dat land stap voor stap verder te ontwikkelen. Daarbij zouden ook Australië, Nieuw-Zeeland en Japan moeten worden betrokken, want zij doen mee met door de NAVO geleide operaties.

De vergadering is toegesproken door de minister-president van Turkije, de heer **Erdogan**, die ook vragen heeft beantwoord.

De penningmeester, de heer Ibrügger (Duitsland), heeft verslag gedaan over het financiële beleid in het afgelopen jaar. De vergadering heeft met het verslag van de penningmeester ingestemd en de begroting voor 2005 goedgekeurd.

De vergadering heeft de ontwerp-verklaringen over *The Disposal of surplus weapons and munitions in Ukraine* en *Parliamentary Elections in Azerbaijan*, voorgelegd door het Standing Committee, aangenomen.

De vergadering heeft de ontwerp-resoluties van de commissies besproken, geamendeerd en aangenomen. Zij hebben betrekking op:

- *The Protection and Integration of Minorities as a Contribution to Stability in the South Caucasus*, voorgelegd door de Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid;
- *Enhanced Common Funding of NATO Operations*, voorgelegd door de Commissie voor defensie en veiligheid. De heer **Kox** heeft tegen deze resolutie gestemd;
- *Reducing National Caveats*, voorgelegd door de Commissie voor defensie en veiligheid;
- *Forging a Transatlantic Policy towards China*, voorgelegd door de Commissie voor economie en veiligheid;
- *Mounting an International Defence against Avian Influenza*, voorgelegd door de Commissie voor economie en veiligheid;
- *Advancing the Doha Development Agenda*, voorgelegd door de Commissie voor economie en veiligheid;

- *NATO Transformation and the Future of the Alliance*, voorgelegd door de Politieke commissie. De heer **Kox** heeft tegen deze resolutie gestemd;
- *Kosovo*, voorgelegd door de Politieke commissie
- *Belarus*, voorgelegd door de Politieke commissie
- *The Security of WMD related material in Russia*, voorgelegd door de Commissie voor Wetenschap en Technologie.

De assemblee heeft de heer Lellouche (Frankrijk) herkozen als voorzitter en de heren **Koenders**, Banas (Slowakije), Erdem (Turkije) en Nolin (Canada) als vice-voorzitters van de assemblee; de heer Lello (Portugal) is gekozen tot vice-voorzitter en de heer Ibrügger (Duitsland) als penningmeester.

Uit de commissies

Hieronder worden enkele inleidingen, gehouden in de commissies, weergegeven.

1. Politieke en economische veranderingen in Kazachstan

In de Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid heeft mevrouw **Akiner**, Lector in Centraal-Aziatische Studies, School van Oriëntaalse en Afrikaanse Studies (SOAS), gesproken over politieke en economische transformaties in Kazachstan sinds de onafhankelijkheid in 1991.

Het geostrategische belang van Kazachstan

Kazachstan riep op 16 december 1991 de onafhankelijkheid uit. Na deze gebeurtenis maakte men zich in het Westen over drie dingen zorgen: wat zou er gebeuren met het nucleaire arsenaal in het land; wie zou de energiebronnen van het land gaan exploiteren; wat zou Kazachstan's politieke oriëntatie zijn: het Turkse seculaire model of het Iranese islamitische model.

Wat betreft de nucleaire kwestie bestond er een duidelijk misverstand onder Westerse geheime diensten. Sommige beschouwden Kazachstan zelfs als een nucleaire islamitische staat. In werkelijkheid hadden de Kazachstaanse autoriteiten geen directe toegang tot of controle over het nucleaire arsenaal. Direct na de onafhankelijkheid was president Nazarbayev bereid om afstand te doen van de nucleaire wapens. Later realiseerde hij zich dat hij ze zou kunnen gebruiken in onderhandelingen. In 1994 stemde Kazachstan er mee in om in een ruil ofwel het gehele arsenaal te vernietigen ofwel ze aan Rusland af te staan.

Wat betreft de exploitatie van energiebronnen werd het eerste contract getekend met Chevron; het betrof de olievelden van Karachaganak en Tengiz. Later werd nog een contract getekend met een door het westen geleid consortium over de offshore velden in de Kaspische Zee.

Inzake de politieke oriëntatie van Kazachstan was het al snel duidelijk dat het niet de islamitische weg zou volgen maar eerder een westerse. In 1994 trad Kazachstan toe tot het PIP programma van de NAVO. Ook ondertekende het de collectieve veiligheidsovereenkomst van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten om de nauwe relaties met Rusland en andere landen van het gemenebest te handhaven. In 1996 werd nogmaals een overeenkomst getekend tussen Rusland, Belarus, Kirgizstan en Kazachstan, die zich in een later stadium ontwikkelden tot de Euraziatische Economische Gemeenschap.

Tegen het einde van de jaren 90 tekende zich een ander beeld af. Nadat westerse bedrijven veel geld in Kazachstan hadden geïnvesteerd, besloot de regering van Kazachstan om de onderhandelingen over de energiecontracten te hervatten. Ofwel moesten de westerse bedrijven zich terugtrekken, ofwel dienden zij concessies te doen. Kazachstan drong veranderingen in de contracten op aan westerse bedrijven, en er zijn inderdaad een aantal veranderingen aangebracht. Het is echter de vraag of dit Kazachstan minder aantrekkelijk heeft gemaakt voor buitenlandse investeerders.

Vanaf halverwege de jaren 90 heeft Kazachstan alle mogelijke kanten op gekeken. Het idee van een groter Eurazië begon meer vat te krijgen. Volgens dit idee zou Kazachstan in het hart van de regio gelegen zijn en tot een leidende staat worden, die als kernpunt zou optreden tussen China, Rusland, India en Turkije. Het idee van Eurazië had een diepe politieke betekenis. Kazachstan zou zichzelf kunnen plaatsen in het hart van Europa en Azië. Een eerste illustratie van dit concept werd zichtbaar toen Kazachstan het initiatief nam voor de oprichting van een *Conference on Interaction and Confidence-Building in Asia* (CICA), volgens het model van de OVSE. De Shanghai Samenwerkings Organisatie is een tweede forum dat China, Turkmenistan, Tadjikistan, Kazachstan, Oezbekistan en Rusland samenbrengt. Iran, Pakistan en India nemen deel als waarnemers. Het is duidelijk dat Kazachstan een leidende rol speelt in het samenbrengen van verschillende belangen.

De politieke situatie in Kazachstan

Er zijn in Kazachstan vier machtskringen. De toplaag bestaat uit Nazarbajev, de tweede uit zijn familie, de derde bestaat uit oligarchen en de vierde uit oppositiegroeperingen. Nazarbajev beschikt over een uitzonderlijk politiek inzicht. Toen de Sovjet-Unie ophield te bestaan, lukte het hem om zich aan te passen aan de nieuwe situatie en werd hij een belangrijke speler in de internationale arena. Binnen de ruimte die de grondwet biedt, is er gemanipuleerd teneinde hem de mogelijkheid te geven om aan de macht te blijven. Er bestaat echter grote steun voor Nazarbajev in zijn land. Men heeft vertrouwen in hem.

In de tweede kring komen we Nazarbajev's familie tegen. Hij heeft drie dochters en schoonzonen. De man van de tweede dochter, Timur Kulibajev, is een belangrijke figuur. De familie treedt niet op als één front en er bestaat een grote mate van spanning.

In de derde kring bevinden zich de oligarchen. Het grote geld zit niet echt in de energiesector maar in de metaalsector, en daar zitten de werkelijke oligarchen. Ze hebben connecties in Israël, India en in Afrikaanse landen. Timur Kulibajev is ook een oligarch. Alexander Mashkevich financiert twee politieke partijen die voor de president zijn. Als hij en andere oligarchen ophouden Nazarbajev te steunen, is het waarschijnlijk dat Nazarbajev niet lang meer aan de macht zal blijven. Enkele oligarchen zijn in Kazachstan geboren. De overigen zijn na het einde van de Sovjet-Unie naar het land gekomen en hebben zich ontpopt als mafia-bazen.

In de vierde kring zien we verscheidene oppositiegroeperingen. Deze bestaan uit tamelijk jonge mensen die door Moskou zijn opgeleid. Toen zij niet langer deel mochten uitmaken van het bestuur, kwamen ze tegen de regering in verzet. Ze genieten een zekere mate van steun en sommigen van hen worden geholpen door Westerse landen.

Wat betreft de verkiezingen in december heeft Kazachstan grote vooruitgang geboekt in het hervormen van het verkiezingsproces. Kritiek zal er

blijven, maar waar het om gaat is het vinden van een evenwicht. Wat nodig en vereist is, is een partnerschap met de Centraal-Aziatische landen.

2. Afghanistan

In de Commissie voor Defensie en Veiligheid heeft de heer **Cetin**, *senior civilian representative* van de NAVO in Afghanistan, gesproken. Hij is ingegaan op de verkiezingen en de huidige politieke, socio-economische en veiligheidssituatie, en hij deed aanbevelingen.

De parlementsverkiezingen

Het waren de eerste democratische parlementsverkiezingen in 36 jaar in Afghanistan. Voor het grootste deel zijn deze vreedzaam en ordelijk verlopen. Het totstandkomen van de Nationale Assemblée luidt voor Afghanistan een nieuw tijdperk in. Naar schatting 6,8 miljoen Afghanen, waarvan 43% vrouwen, hebben op 18 september hun stem uitgebracht. De opkomst was iets lager dan bij de presidentsverkiezingen. Sommige Afghanen wilden om verschillende redenen niet stemmen: onvrede met het regeringsbeleid en de wederopbouw, gebrek aan goede kandidaten en gebrek aan inzicht in het verkiezingsproces.

De stemmen zijn geteld en een voorlopig resultaat is beschikbaar voor alle provincies, in zowel het ISAF- als het Coalitiegebied. Er zijn nu gewaarborgde resultaten voor 23 provincies. De eerste zitting van de Nationale Assemblée is gepland voor de tweede helft van december 2005.

Gezien de huidige situatie in Afghanistan, een wankelende veiligheidssituatie, een zwak nationaal systeem, sterke etnische/stammenrelaties, een overweldigende mate van corruptie en een gebrekkig inzicht in het verkiezingsproces, koesterde niemand de verwachting dat deze verkiezingen werkelijk open en eerlijk zouden verlopen. Toch hopen we dat dit een grote stap is in de richting van het opbouwen van democratische instituties.

De uitkomst van de verkiezingen betekent dat de scheidslijnen binnen de Wolesi Jirgo vooral langs etnische lijnen zullen lopen. Er zullen jihadis, gematigden, conservatieven, reformisten, linkse groeperingen, de Taliban en zelfs criminelen zijn gekozen. Met andere woorden, dit zal een waarlijk representatieve democratie zijn. En hoewel het parlement in het algemeen meer neigt naar conservatisme dan naar reformisme en liberalisme, meende spreker dat de regering-Karzai nog steeds over een meerderheid zal beschikken.

De huidige politieke situatie in Afghanistan.

De afgelopen drie jaar hebben een ontwikkeling laten zien van een interim-regering naar een legitieme regering met een grondwet, een evoluerend legislatief raamwerk en twee succesvolle verkiezingen. Na de formatie van de uitvoerende macht en van het zich ontwikkelende justitiële systeem zal er binnenkort ook een legitieme legislatieve macht zijn.

De doorsnee Afghaan hoopt dat dit parlement een brug zal slaan tussen volk en regering. Van het parlement wordt verwacht dat het ervoor zal zorgen dat de aandacht en de ondersteuning van de regering zich op het platteland zal richten en verbetering zal brengen in de wanhopige sociaal-economische omstandigheden. De regering op haar beurt denkt dat het parlement gebruikt kan worden om haar autoriteit in de provincies te versterken. Dit is van oudsher een uitdaging geweest voor de regeringen van Afghanistan.

Thans oriënteert het secretariaat van het parlement zich internationaal over een reglement van orde. Het secretariaat is ook voornemens om een cursus lezen te organiseren voor analfabete parlementariërs en leden van provinciale raden. Wanneer de Nationale Assemblée eenmaal gevormd is, zullen parlementariërs naar verwachting sommige bestaande presidentiële decreten herzien en belangrijke onderwerpen naar voren brengen zoals het beheer van de internationale financiële ondersteuning, kritiek van NGO's, buitenlandse bedrijven, meer Aghaans eigendom eisen bij de wederopbouw, mogelijke pogingen om de grondwet te wijzigen, en het vormen van een nieuw kabinet dat het vertrouwen van het parlement dient te krijgen.

Over de veiligheidssituatie merkte spreker op dat de Taliban is verdreven en dat Al Qaeda niet langer over een sterke basis beschikt in Afghanistan. Het aantal terroristische activiteiten is gedaald in vergelijking met de voorgaande jaren. Aan de andere kant blijven fundamentalistische kringen binnen en buiten Afghanistan onvrede en geweld jegens de Afghaanse regering, veiligheidsstructuren en internationale veiligheidstroepen zaaien, met name in de zuidelijke en oostelijke provincies.

Hervorming binnen de veiligheidssector

De hervorming binnen de veiligheidssector bestaat uit vijf zuilen: het Afghaanse nationale leger, gesponsord door de VS; de Afghaanse nationale politie, gesponsord door Duitsland waarbij de VS een ondersteunende rol vervult; de juridische hervorming, gesponsord door Italië; ontwapening, demobilisatie en reïntegratie en ontwapening van illegale strijdkrachten, vooral gesponsord door Japan; en narcotica-bestrijding, gesponsord door het Verenigd Koninkrijk.

De vijf pilaren hebben een wisselende mate van succes geboekt. De leidende naties en de internationale gemeenschap in het algemeen hebben fouten gemaakt bij het implementeren van de hervormingen. De zuilen zijn met elkaar verbonden en toch is er weinig formele coördinatie in de implementatie. Het gebrek aan een overkoepelende geïnstitutionaliseerde structuur wordt beschouwd als een groot minpunt en van de NAVO wordt verwacht dat die in dit opzicht een rol speelt. Spreker's aanbeveling was dat de NAVO een leidende rol vervult in het coördineren van de leidende naties.

Provinciale Reconstructie Teams (PRT's)

De NAVO heeft voor de PRT's gekozen als de manier om de ISAF-missie door het hele land uit te breiden. Er bestaat geen twijfel dat de PRT's, alleen al door hun aanwezigheid, het bereik van de centrale regering hebben vergroot en een bron van stabiliteit in de provincies teweeg hebben gebracht. Daar staat tegenover dat tijdens de recente conferentie van gouverneurs in Kaboel er steeds werd geklaagd dat de «R», van reconstructie, bij de PRT's in grote mate tekort schiet. Veel Afghaanse leiders beschouwen de PRT's als vlagvertoon van de desbetreffende landen met weinig resultaat. Sommige PRT's beperken zich tot reconstructie. Andere zijn betrokken bij een verscheidenheid van civiele en humanitaire projecten. In veel gevallen is het de PRT-commandanten verboden om op klachten in te gaan of om een einde te maken aan gewelddadigheden.

Sociaal-economische ontwikkelingsreconstructie

Hoewel de veiligheidssituatie over de afgelopen drie jaar is verbeterd en nog verder zal verbeteren, blijft de sociaal-economische ontwikkeling achter. De centrale regering is niet in staat in Kaboel nieuwe banen te creëren en basisvoorzieningen te leveren zoals schoon drinkwater, elektriciteit, scholen en medische voorzieningen, laat staan in de rest van Afghanistan. Donoren hebben tot dusver 8,4 miljard dollar ter beschikking

gesteld en toch profiteert de burgerbevolking daar niet van. De Afghaanse regering is bezig een nationale ontwikkelingsstrategie te ontwikkelen die tijdens de Conferentie in Londen zal worden gepresenteerd.

Post-Bonn voorbereidingen

Voor Afghanistan komt het einde van het politieke proces van Bonn in zicht. De overeenkomst van 5 december 2001 loopt bij de verkiezingen en de eerste zitting van het Afghaanse parlement af. Desondanks ziet het er niet naar uit dat de rol van de NAVO en de internationale gemeenschap in het Afghanistan van de toekomst op korte termijn zal verminderen. Het is van het grootste belang dat alle spelers in de wederopbouw van de civiele en gouvernementele instituties van Afghanistan direct samenkomen wanneer het Bonn-proces eenmaal is afgelopen. Dit teneinde hun rol in het post-Bonn-proces duidelijk vast te stellen.

De heer Çetin deed de volgende suggesties voor de NAVO in het post-Bonn proces.

Ten eerste dienen de *Rules of Engagement* te worden herzien zodat deze krachtig genoeg zijn voor *Stage 3 Expansion* en daarna. SACEUR heeft hierom verzocht in de laatste herziening van de OPLAN. Om hierin te kunnen slagen, dient het ISAF bereid te zijn om effectievere veiligheidsoperaties uit te voeren in haar gebied van operaties. Afgesproken moet worden hoe de door de VS geleide coalitie en door de NAVO geleide ISAF kunnen samenwerken, onder een nieuwe opzet die de goedkeuring heeft van alle NAVO bondgenoten en de ISAF-ondersteunende naties, of het nu synergie betreft, samensmelting, integratie, eenheid of hoe men het ook wil noemen. De 3e en 4e fase zal de NAVO ertoe brengen een besluit te nemen over haar operaties vis-à-vis narcotica-bestrijding en contra-terrorisme.

Ten tweede is de hervorming waarschijnlijk het belangrijkste domein waarop de NAVO zich in het post-Bonn tijdperk richt. Elke hervormingszuil wordt gesponsord door een ander leidend land and elk van deze heeft een andere mate van succes. Succes op een bepaald gebied heeft geen betekenis wanneer een andere sector faalt. Bij alles staat economisch herstel centraal. Er bestaat een Afghaanse regeringscommissie die de zuilen bespreekt, maar die komt niet regelmatig samen en heeft geen groot vermogen tot coördinatie. De NAVO zou steun kunnen verlenen bij het opzetten van een internationale groep voor coördinatie en overzicht. In deze context kan de NAVO haar bijdrage versterken, met name wat betreft de training van het Afghaanse leger.

Ten derde dienen de PRT-operaties genormaliseerd te worden. PRT-concepten en -doctrines moeten worden ontwikkeld en geformaliseerd teneinde te komen tot effectieve training in de aanloop naar troepeninzet. De NAVO zou het mandaat van de PRT's moeten uitbreiden om zodoende meer capaciteit, civiel of militair, te creëren voor het verlenen van ondersteuning van een breed scala van projecten. Het einddoel zou een PRT moeten zijn met een kleinere militaire en een grotere civiele en Afghaanse component.

Ten vierde moet voor NAVO-operaties een gezamenlijk fonds worden gecreëerd.

Ten vijfde moeten nationale *caveats* worden verminderd of afgeschaft. Hoewel ze bedoeld zijn om de troepen te beschermen, vergroten ze in feite vaak de risico's waaraan manschappen zijn blootgesteld.

Ten zesde moet de NAVO haar engagement met buurlanden versterken. Zoals men in Afghanistan zegt, is de helft van de wereld met Afghanistan verbonden.

Ten zevende moet, om dit doel te bereiken, naar de mening van de heer Çetin zijn bureau verder worden versterkt. De militaire verantwoordelijkheid voor hetgeen teweeg is gebracht, brengt voor de NAVO met zich mee dat het op politiek en diplomatiek gebied op een krachtiger manier moet worden vertegenwoordigd.

Tenslotte dient de politieke impuls in Afghanistan te worden voortgezet. Vooruitgang en hervorming zullen doorgaan wanneer wij doorzetten. Spreker zei dat indien wij aarzelen, of nog erger, ons terugtrekken, deze impuls zal verdwijnen. Het ondersteunen van deze impuls brengt met zich mee dat we de komende paar jaar een leidende rol in Afghanistan moeten vervullen. De meest voor de hand liggende en overzichtelijke manier om dat te doen is het nakomen van onze politieke verplichtingen met militaire troepen. De Afghanen hebben vertrouwen in de NAVO. Ze hebben vertrouwen in de ISAF en herkennen het groene ISAF-symbool. De NAVO heeft een grote verantwoordelijkheid op zich genomen toen het besloot om, voor de eerste keer in de geschiedenis, strijdkrachten in te zetten buiten het verdragsgebied. De huidige geo-politieke situatie leert dat, waar vrede, stabiliteit en hoop moeten worden gebracht in gebieden waar conflicten plaatsvinden, aan een bondgenootschap als de NAVO, met haar militaire macht en democratische waarden, wordt gedacht. De wereld moet getoond worden dat het een bondgenootschap is dat serieus moet worden genomen. Er is een keuze: of succesvol zijn, of vertrekken. Vertrekken is niet mogelijk, dus moet het succesvol zijn.

3. China

In de Commissie voor economie en veiligheid heeft de heer Bersick, research fellow bij het European Institute for Asian Studies, gesproken over *Europe's Approach to China*.

De heer **Bersick** zei dat de *Far Eastern Economic Review* de relatie tussen de Volksrepubliek China en de Europese Unie vorig jaar omschreef als een liefdesaffaire gestoeld op zaken en handel. Na de uitbreiding van de Europese Unie op 1 mei 2004 was de Chinese Premier Wen Jiabao de eerste grote wereldleider die de Europese Unie bezocht. Ter gelegenheid van zijn bezoek verklaarde de toenmalige voorzitter van de Europese Commissie, Prodi: We willen allebei een multipolaire wereld waarin er veel actieve protagonisten zijn. Dit is evenzeer een prioriteit van China als het voor Europa van belang is.

Tijdens haar recente reis naar Beijing ter gelegenheid van de 30e viering van de diplomatieke betrekkingen tussen de EU en China, zei de Europese Commissaris van externe betrekkingen en Europees nabuurschapsbeleid, Ferrero-Waldner, dat zowel de EU als China de afgelopen 30 jaar onherkenbaar veranderd zijn en dat dit ook geldt voor de betrekkingen tussen hen. De bestaande overeenkomst over handel en economische samenwerking beantwoordt niet aan de dynamiek van het huidige partnerschap. De tijd is gekomen om aan de levendigheid van de betrekkingen uitdrukking te geven met een ambitieus nieuw verdrag in de richting van een volledig strategisch partnerschap. De ondertekening van een raamverdrag tussen de EU en China zou de volgende stap zijn in een steeds meer geïnstitutionaliseerde relatie. Het China-beleid van de EU is thans gebaseerd op een beleidsdocument van de Commissie van oktober 2003, dat de belangen van de EU als volgt omschrijft:

- China verder betrekken, zowel bilateraal als op het wereldtoneel, door middel van een opgeschroefde politieke dialoog.
- China's transitie steunen naar een open samenleving, gebaseerd op de *rule of law* en respect voor de mensenrechten.
- De integratie van China in de wereldeconomie aanmoedigen door het volledig op te nemen in het wereldhandelssysteem en het proces van economische en sociale hervorming te steunen dat in China plaatsvindt.
- Het profiel van de EU in China verhogen.

Op het gebied van economische betrekkingen en handelsbetrekkingen is de totale wederzijdse handel nu 40 maal zo hoog als eind zeventiger jaren met een waarde van € 174 miljard in 2004. Het handelstekort van de EU bedroeg € 78 miljard. China is na de VS de grootste handelspartner van de EU geworden terwijl de EU in 2004 China's grootste handelspartner werd. Verder hebben bedrijven uit de EU in de afgelopen jaren aanzienlijke investeringen gedaan in China.

De politieke dialoog die in 1994 formeel tot stand kwam erkent China's status als een ontluikende macht op het internationale toneel. Vergaderingen op het niveau van ministers, politieke leiders, hoofden van missies, regionale hoofden en hoge functionarissen vinden regelmatig plaats. Tevens wordt sinds 1998 ieder jaar een EU-China Topconferentie gehouden.

Behalve het genoemde EU-beleidsdocument geven verschillende bilaterale overeenkomsten tussen beide spelers gestalte aan hun betrekkingen. Zo is er een overeenkomst inzake wetenschap en technologie, een overeenkomst inzake samenwerking in het Galileo satellietnavigatie-programma, een overeenkomst inzake de vreedzame toepassing van nucleaire energie, een overeenkomst inzake samenwerking van de douane, en een overeenkomst inzake *Approved Destination Status* van mei 2004, die Chinese burgers in staat stelt voordeel te trekken uit vereenvoudigde procedures tijdens bezoeken aan de EU.

De Chinese regering heeft haar belangen in de EU geformuleerd in haar eerste specifieke beleidsdocument, te weten China's EU beleidsdocument van oktober 2003. Daarin benadrukt het de steeds belangrijker rol van de EU zowel in regionale als in internationale zaken. Het concludeert dat er geen fundamenteel tegenstrijdige belangen bestaan tussen China en de EU en dat geen van beide een bedreiging voor de ander vormt. Het document beschrijft de belangen van Beijing op politiek gebied alsook op het gebied van economie, onderwijs, wetenschap en technologie, cultuur, gezondheid en de militaire aspecten. In dit document eiste de Chinese regering voor de eerste keer dat de EU haar embargo op de verkoop van wapens aan China op de korte termijn moest opheffen om zo de struikelblokken op te ruimen die een grotere bilaterale samenwerking inzake de defensie industrie en op technologisch gebied belemmeren. Zoals de EU-China Top in 2004 heeft getoond, werd deze eis van de kant van de Chinezen door de Europeanen goed begrepen.

De minister-president van de Chinese Volksrepubliek, Wen Jiabao, definieert de term strategisch partnerschap als volgt: de samenwerking dient op de lange termijn gericht en stabiel te zijn met het oog op het grotere geheel van de betrekkingen tussen China en de EU. Het overstijgt de verschillen in ideologie en maatschappelijke systemen en is niet onderhevig aan de impact van op zichzelf staande gebeurtenissen die zich van tijd tot tijd voordoen. Met partnerschap wordt bedoeld dat de samenwerking op voet van gelijkwaardigheid moet plaatsvinden, dat het voor beide partijen van voordeel is en dat het een win-win situatie is. Beide

partijen moeten zich baseren op wederzijds respect en vertrouwen, proberen tot een uitbreiding te komen van convergerende belangen en overeenstemming te bereiken wat betreft belangrijke kwesties en de minder belangrijke een tweede plaats geven.

4. Kosovo

In de Politieke Commissie heeft de heer Eide, Special Envoy of the UN Secretary General to Kosovo en permanent vertegenwoordiger van Noorwegen bij de NAVO, gesproken over Kosovo.

De heer **Eide** merkte op dat Kosovo, na een periode van politieke stagnatie en wijdverspreide frustratie, is begonnen aan een nieuwe periode van dynamische ontwikkeling. Een politiek proces is gaande dat steeds belangrijker wordt. Het is gebaseerd op een veelomvattende politieke strategie die tevens uitzicht biedt op een ontwikkeling inzake de toekomstige status.

Het implementatie-proces van de richtlijnen vormt een belangrijk onderdeel van deze dynamiek. Het verloop van de implementatie tot dusver is onevenredig. Vooruitgang is geboekt in de ontwikkeling van nieuwe institutionele raamwerken. Na het einde van het conflict in 1999 bestond er in Kosovo een volledig institutioneel vacuüm. Vandaag de dag is er een uitgebreid aantal instituties opgericht waaronder uitvoerende, wetgevende en justitiële organen op zowel centraal als op lokaal niveau. Veel vooruitgang is tevens geboekt bij de ontwikkeling van een duurzaam wettelijk raamwerk. Het wetgevende werk van de Assemblee, de regering en UNMIK, is ambitieus geweest en het bestrijkt essentiële delen van het openbare leven en de economie. Systemen die openbare diensten verlenen, zijn in het grootste deel van Kosovo in werking gesteld. Een ambtelijke dienst is in ontwikkeling. Recentelijk heeft een belangrijke overdracht van competenties plaatsgevonden. De lokale leiders hebben geleidelijk aan de leiding genomen over hun eigen instituties. Het ontwikkelen van nieuwe instituties wordt ondermijnd door een sterke tendens van de kant van politici om zichzelf te zien als zijnde verantwoordelijk schuldig aan hun politieke partijen en niet aan de burgers. Benoemingen worden derhalve vaak eerder gedaan op basis van politieke en clan-affiliatie dan competentie.

De Kosovaarse Serviërs hebben ervoor gekozen om buiten de centrale politieke instituties te blijven en om parallelle structuren op het gebied van gezondheid en educatieve dienstverlening te handhaven. Zij zijn bang dat zij een toekomstigheid bij welke politieke institutie op centraal niveau dan ook zullen worden, met weinig uitzicht op tastbare resultaten. De Kosovaarse Albanezen hebben weinig gedaan om deze angst weg te nemen. De belangen van de Kosovaarse Serviërs zouden beter gediend zijn indien hun vertegenwoordigers weer deel gingen uitmaken van de Assemblee. De Albanese partijen in Kosovo zouden dat moeten stimuleren. Ook moet Belgrado haar negatieve positie opgeven ten aanzien van een Kosovaars-Servische deelname.

Ten aanzien van de economie is aanzienlijke vooruitgang geboekt. Economische structuren zijn opgezet en op vele essentiële terreinen bestaat moderne wetgeving. Desondanks blijft de huidige economische situatie somber. Het werkloosheidspercentage is hoog en er bestaat wijdverspreide armoede. Er doen zich ernstige problemen voor als gevolg van een gebrekkige belastinginning en door een verouderde energie-sector. Teneinde de situatie te verbeteren dienen serieuze inspanningen te worden ondernomen. Wel zijn er positieve lange termijn vooruitzichten. Het proces van privatisering is goed op gang gekomen. Het zou een

directe en positieve impact kunnen hebben op de economie van Kosovo aangezien vele van de door de staat gerunde ondernemingen hebben stilgelegen. Het privatiseringsproces kan echter leiden tot discriminatie volgens etnische lijnen in de werkvoorziening. Het is belangrijk dat dergelijke negatieve effecten vermeden worden. Kosovo beschikt verder over waardevolle en nog niet geëxploiteerde natuurlijke bronnen. Deze zouden Kosovo kunnen maken tot een exporteur van energie in een naar energie hunkerend gebied.

Indien onderhandelingen over de status op gang komen, zal dit een positief effect hebben op de economie van Kosovo. De Kosovaarse autoriteiten dienen in te zien dat zij niet blijvend van de internationale gemeenschap kunnen verwachten dat die hun problemen oplost. Ze moeten stappen ondernemen om te waarborgen dat tekortkomingen worden aangepakt. Investing en integratie zal niet slechts afhangen van de status maar ook van de betrouwbaarheid en stabiliteit van een Kosovo waar de *rule of law* wordt nageleefd. Op dit moment wordt de *rule of law* in de weg gestaan door een gebrek aan kennis van de wetgeving en aan bereidheid om die op alle niveaus na te leven. Respect voor de *rule of law* is onvoldoende verankerd en de mechanismen om dit te verstevigen zijn nog niet voldoende ontwikkeld.

De georganiseerde misdaad en corruptie zijn gekarakteriseerd als de grootste bedreiging voor de stabiliteit van Kosovo en de duurzaamheid van haar instituties. Dit zijn wijdverspreide fenomenen maar hun reikwijdte is moeilijk in te schatten. De regering heeft nagelaten de noodzakelijke administratieve en wettelijke acties te ondernemen om de strijd aan te binden met de georganiseerde misdaad en te voorkomen dat corruptie plaatsvindt in provisionele instituties. De politie en de rechterlijke macht zijn kwetsbare instituties. Een verder overdragen van competenties op deze gebieden moet met grote voorzichtigheid worden bezien. In een diep verdeelde maatschappij, die nog aan het herstellen is van een post-conflict trauma, zou het vestigen van ministeries van justitie en van binnenlandse zaken de indruk kunnen geven dat zij onder één enkele politieke of etnische groepering vallen. Want met betrekking tot de totstandkoming van een multi-etnische maatschappij is de situatie grimmig. Kosovaarse leiders en de internationale gemeenschap dienen urgente maatregelen te nemen om dit beeld te corrigeren. De algemene veiligheidssituatie is stabiel, maar kwetsbaar. Het niveau van gerapporteerde misdaad, waaronder interetnische misdaad, is laag. Lokaal is de situatie echter complex en verontrustend, vooral waar het minderheids-gemeenschappen betreft. Vaak zijn er niet-gerapporteerde gevallen van misdaad op laag niveau, interetnisch geweld en incidenten.

Het respecteren van grondrechten is een van de meest dringende uitdagingen met betrekking tot het waarborgen van een werkelijk multi-etnische samenleving. Op dit moment worden grondrechten noch gerespecteerd noch gewaarborgd. Landbouw en commercieel bezit wordt in belangrijke mate nog steeds illegaal gerund.

Het proces van terugkeer is bijna tot stilstand gekomen. De algemene sfeer in veel plaatsen werkt terugkeer niet in de hand. Multi-ethniciteit wordt vaak niet beschouwd als een doel op zich. Terwijl algemene statistieken moeilijk te vinden zijn, bestaat een wijdverbreide opvatting dat thans meer Kosovaarse Serviërs Kosovo verlaten dan dat er terugkomen. Het proces van terugkeer wordt in de weg gestaan door het feit dat ondersteuning slechts verleend wordt aan degenen die naar hun land van afkomst terugkeren. Een meer flexibel beleid van ondersteuning dient te worden overwogen om de terugkeer van mensen te stimuleren naar gebieden waar zij kunnen leven en niet slechts waar zij eerder geleefd

hebben. Gewaarborgd dient echter te worden dat een flexibeler beleid niet voor politieke manipulatie wordt gebruikt. De blijvende aanwezigheid van kampen binnen Kosovo is een schande voor de regering en voor de internationale gemeenschap. Met name de Roma-kampen in Plementina en Zitkovac zijn verontrustend. Deze dienen als noodsituatie te worden aangepakt.

De Servisch-Orthodoxe religieuze plaatsen en instituties vertegenwoordigen een belangrijk aspect van het geestelijke erfgoed van de Kosovaarse Serviërs, en ze maken ook deel uit van het culturele erfgoed van de wereld. Het is nodig een beschermd gebied te creëren rond deze plaatsen, zodat ze minder kwetsbaar zijn voor politieke manipulatie. Om tot een duurzame terugkeer en levensvatbare minderheidsgemeenschappen te komen, is een breder decentralisatieproces vereist. Meer mogelijkheden op gebieden als politie, justitie, educatie, cultuur, media en economie zouden kunnen worden geboden. Er zouden horizontale verbindingen kunnen worden opgezet tussen Kosovaars-Servische meerderheidsgemeenten. Het zou ook de absorptie vergemakkelijken van parallelle structuren in legitieme organen. Het mag echter geen gevaar vormen voor centrale instituties in Kosovo of leiden tot ondermijning van de autoriteit van Pristina. De internationale gemeenschap dient klaar te staan om ondersteuning te verlenen bij het tot stand brengen van maatregelen voor een ruimere decentralisatie.

Er zal nooit een goed moment zijn voor het bespreken van de toekomstige status van Kosovo. Dat zal een bijzonder gevoelige politieke aangelegenheid blijven. Desondanks leidt een algemene inschatting tot de conclusie dat de tijd rijp is om aan dit proces te beginnen. Het politieke proces, dat thans bezig is, moet doorgang vinden. Het heeft, gebaseerd op een veelomvattende strategie, Kosovo een politiek perspectief gegeven. Nu Kosovo van stagnatie naar verwachting is verschoven, mag stagnatie niet weer de overhand krijgen.

5. De Herzieningsconferentie over het verdrag inzake non-proliferatie van kernwapens in 2005

In de Commissie voor Wetenschap en Technologie heeft de heer Potter, directeur van het Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies (VS), gesproken over *The 2005 NPT Review Conference: Implications for the International Non-proliferation Regime*.

De heer **Potter** zei dat de herzieningsconferentie over het verdrag inzake non-proliferatie van kernwapens in 2005 (NPT) in wezen een grote teleurstelling was. Niet vanwege het feit dat men er niet in slaagde om overeenstemming te bereiken; maar omdat de tijd ontbrak om een goed debat te voeren over de meest urgente proliferatiekwesties van vandaag. Spreker noemde enkele oorzaken. Onenigheid tussen staten met en staten zonder kernwapens; het ontbreken van personen met achtergrondervaring over NPT-aangelegenheden in veel delegaties; de verdeeldheid binnen een aantal politieke groepen en de gedrevenheid waarmee één nationale partij trachtte om vrijwel iedere poging te dwarsbomen om tot een consensus te komen inzake zowel procedurele als inhoudelijke zaken.

Toen het NPT in 1968 werd afgerond, hielden de opstellers geen rekening met het gevaar van nucleair terrorisme en het verdrag bevat dan ook geen leidraad over dit onderwerp. In april 2004 nam de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een resolutie aan (SCR 1540) waarbij alle VN-lidstaten werden opgeroepen effectieve binnenlandse controles tot stand te brengen om te verhinderen dat anderen dan staten in het bezit kunnen

komen van nucleaire, chemische of biologische wapens en van de voor de vervaardiging daarvan nodige materialen. De mogelijkheid bestond tijdens de herzieningsconferentie op het gebied van nucleair terrorisme vooruitgang te boeken. Er werd een initiatief gelanceerd dat aanzienlijke steun kreeg en al verder wordt uitgewerkt buiten de context van het herzieningsproces. Dit initiatief van de hand van Kirgizstan en Noorwegen samen met Duitsland, Canada, Oostenrijk, Japan, Griekenland, de Verenigde Staten en Zweden, is gericht op het tegengaan van het risico van nucleair terrorisme door het reduceren van het gebruik van hoog-verrijkt uranium in de civiele nucleaire sector. De coalitie die tijdens de herzieningsconferentie tot stand kwam ten aanzien van dit vraagstuk kan dit initiatief nu in andere internationale fora promoten en Noorwegen heeft inmiddels hierin de leiding genomen in de context van de IAEA.

Iran, Egypte en de Verenigde Staten lijken het meest tevreden te zijn met de uitkomst van de herzieningsconferentie. Iran zweeg tijdens de conferentie in alle talen over het niet-nakomen van verdrags- en IAEA-verplichtingen alsook over nieuwe beperkingen van de toegang tot vreedzame nucleaire technologie. Het was zelfs zo dat de voortdurende patstelling over procedurele zaken gedurende de eerste drie weken van de conferentie het team Iranese diplomaten in staat stelde om de rol op zich te nemen van gematigde gespreksleiders. Dankzij het gestuntel en de incompetentie van andere delegaties kwam Iran er zonder kleerscheuren vanaf. In tegenstelling tot Iran stelde Egypte zich onbuigzaam en af en toe agressief op. In de VS hadden hoge functionarissen vóór de herzieningsconferentie aangegeven dat zij het succes of mislukken van de conferentie niet zouden beoordelen aan de hand van de aanwezigheid van een slotdocument. De naleving van de non-proliferatie bepalingen van het NPT, zo stelden zij, was de maat waaraan het NPT en het herzieningsproces gemeten dienden te worden. De Verenigde Staten waren echter niet bereid om zich voor het bereiken van deze doelen in te zetten indien zij hiervoor zouden moeten erkennen dat zij gebonden zouden blijven aan politieke verplichtingen inzake ontwapening, waartoe bij eerdere herzieningsconferenties was besloten.

Een nog grotere slag voor het internationale non-proliferatie regime dan het mislukken van de herzieningsconferentie was naar de mening van spreker de op 18 juli 2005 genomen beslissing inzake de samenwerking van de VS met India. Daarmee wordt meer dan een kwart eeuw van non-proliferatie-beleid op het gebied van nucleaire energie teruggedraaid. Deze verandering in het beleid van de VS kan het NPT en aanverwante instituties onherstelbaar beschadigen. Met name zorgwekkend is het steeds meer openlijke beleid van het maken van onderscheid tussen «goede» en «slechte» profilateuren en tussen vrienden en vijanden van de VS. Deze verandering in beleid heeft met zich meegebracht dat er hogere standaarden inzake non-proliferatie worden toegepast voor sommige landen terwijl de proliferatie-risico's van andere landen worden ondergewaardeerd. Verder heeft het geleid tot een andere omschrijving van het proliferatie-probleem: eerst ging het om gevaarlijke wapens en nu om boosaardige regimes. India wordt afgeschilderd als een goede profilateur die democratische normen onderschrijft en ook beschikt over een verantwoord nucleair exportbeleid.

6. De Kaukasus en Centraal-Azië

In het NATO-Russia Parliamentary Committee heeft de heer Simmons, *special representative of the NATO Secretary General for Central Asia and the Caucasus*, een inleiding gehouden over de betrokkenheid van de NAVO bij de Kaukasus en Centraal-Azië.

De heer **Simmons** zei dat de NAVO gedurende de afgelopen paar jaar bezig is geweest met het aanpassen van haar beleid, structuur en capaciteiten aan een omgeving die gekenmerkt wordt door een reeks nieuwe en complexe uitdagingen. Voorbeelden hiervan zijn terrorisme, georganiseerde misdaad, smokkelen, illegale migratie en de verspreiding van massavernietigingswapens.

Op dit moment zijn troepen van de NAVO gewikkeld in missies zoals de Balkan, het Middellandse Zeegebied, Afghanistan en Irak. Ten aanzien van de genoemde uitdagingen is militaire actie niet genoeg. Deze nieuwe uitdagingen kennen geen grenzen. Het hoofd eraan bieden en ze de kop indrukken vereist zeer nauwe internationale samenwerking. En indien wij onze burens helpen om stabiel te worden, worden wij zelf ook stabiel. Om deze reden is een ander element van de transformatie van de NAVO het uitbreiden van de partnerschaps-betrekkingen die de afgelopen vijftien jaar zijn ontwikkeld, inclusief die met de landen van de zuidelijke Kaukasus en Centraal Azië.

De NAVO is al enige tijd bezig met het opbouwen van betrekkingen met de Kaukasus en Centraal-Azië. Sinds begin 1990 wordt, door middel van de Noord-Atlantische Samenwerkings-raad en daarna het Partnerschap voor Vrede, de politieke dialoog en praktische samenwerking met beide gebieden gepromoot. Daarbij is succes geboekt. Tegelijkertijd kan men stellen dat de partners uit de zuidelijke Kaukasus en Centraal-Azië nooit in dezelfde mate met de NAVO verbonden waren als andere partners. Aanvankelijk was dit niet een verrassing. De geografische afstand tot de NAVO werd altijd al beschouwd als een complicerende factor. Ook was duidelijk dat het Sovjet-erfgoed een duidelijk stempel op deze landen had gedrukt, hetgeen het voor hen moeilijk maakte om interactie met het Westen aan te gaan. In het verleden zijn deze nadelen als onvermijdelijk beschouwd en niet als een reden tot bezorgdheid. Tegenwoordig kan de NAVO zich een houding van *benign neglect* niet langer veroorloven. Er bestaat vandaag de dag mondiale onveiligheid. Dit vereist een breed netwerk van internationale samenwerking waarbij de zuidelijke Kaukasus en Centraal-Azië een centrale rol spelen. Het bovenstaande was de motivatie van de beslissing van de regeringsleiders tijdens de topconferentie vorig jaar in Istanbul om de samenwerking met de zuidelijke Kaukasus en Centraal-Azië te intensiveren. De afgelopen anderhalf jaar is aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het implementeren van die beslissing.

Een belangrijke prioriteit is hervorming van de defensie. Dit betekent dat de partners worden ondersteund bij het aanpassen van hun militaire structuren. Dit zowel om hun interoperabiliteit met de NAVO-troepen te intensiveren als met het doel om bepaalde grote en statische defensie-instituten te veranderen in structuren die democratisch bestuurd worden en transparant zijn, en kunnen reageren op de veiligheidsuitdagingen zoals die thans bestaan en niet zoals die vroeger bestonden. Er zijn verschillende instrumenten om de partners in dit opzicht te helpen. Het eerste instrument is het *Partnership Action Plan on Defence Institution Building* (PAP-DIB). In feite is dit een omschrijving van defensiehervorming binnen de NAVO/PfP-context en een programma dat ontworpen is om de uitwisseling van ervaring aan te moedigen. De introductie van PAP-DIB weerspiegelt onze opvattingen over moderne en democratisch verantwoordelijke defensie-instituten. Het tweede instrument is het *Individuele Partnerschap Actie Plan* (IPAP) – een proces dat erop gericht is om een betere structuur en focus aan te brengen in de relatie van de NAVO met een individuele partner. De partner zet zijn plannen en daarmee samenhangende actie op het gebied van defensiehervorming en democratische transformatie uiteen, en de NAVO beschrijft welke actie zij

zal ondernemen om de partner bij dit hervormingsproces te ondersteunen. Het derde instrument wordt gevormd door intensievere verbindingsregelingen (*enhanced liaison arrangements*). Als Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris Generaal voor de Kaukasus en Centraal-Azië is het de taak van spreker om goede werkrelaties met regionale leiders te ontwikkelen, hun zorgen omtrent veiligheid te bespreken en om na te gaan hoe de samenwerking kan worden bevorderd. Ook houdt hij toezicht op het werk van de twee NAVO verbindingsfunctionarissen die in de twee regio's werkzaam zijn. Tevens streeft hij naar het ontwikkelen van contacten met andere internationale organisaties zoals de EU en de OVSE, die veel meer mensen ter plaatse hebben dan de NAVO en waarvan de NAVO de inspanningen in andere belangrijke gebieden wil aanvullen.

De PAP-DIB, de IPAP en de intensieve verbindingsafspraken vormen samen belangrijke instrumenten voor een nauwere samenwerking. Maar er zijn tevens goede mogelijkheden in gebieden die men niet direct met de NAVO zou associëren, waaronder het voorbereid zijn op rampen en wetenschappelijke en technische samenwerking. Een goed voorbeeld is de Virtuele Zijde Route (*Virtual Silk Highway*), een door de NAVO gesponsord project dat internet-verbindingen tussen de landen van Centraal-Azië, de zuidelijke Kaukasus en de rest van de wereld heeft opgezet.

Er kan nog meer gedaan worden. Bijvoorbeeld het helpen van de partners in de Zuidelijke Kaukasus en Centraal-Azië bij het verbeteren van de beveiliging van hun grenzen. Spreker was zich er van bewust dat de NAVO niet over alle middelen beschikt die hiervoor nodig zijn, maar hij dacht dat het belangrijk is dat de mogelijkheden worden onderzocht om de partners in dit streven te ondersteunen.

Over Centraal-Azië zei spreker dat de samenwerking met de partners in dat gebied de afgelopen paar jaar aanzienlijk is verbeterd. In de eerste plaats Kazachstan, dat zich in de eindfase bevindt van het overeenkomen van een IPAP met de NAVO. De Kazachstaanse autoriteiten hebben groot enthousiasme getoond voor een sterkere binding met de NAVO en zij hebben, net als de Armeense autoriteiten, hun mening duidelijk gemaakt dat een goede verstandhouding met de NAVO niets afdoet aan een goede verstandhouding met Rusland.

De overige partners in Centraal-Azië, Kirgizstan, Tajikistan, Turkmenistan en Oezbekistan, lopen wat betreft hun samenwerking met de NAVO achter op Kazachstan. Culturele, taalkundige en financiële factoren staan een effectievere samenwerking nog in de weg. Een groot punt van aandacht in dit gebied is het samenwerken met de partners teneinde tot oplossingen voor deze uitdagingen te komen.

De voorzitter van de delegatie,
Van Gennip

De griffier van de delegatie,
Van Waasbergen